

บทคัดย่อ

ในอดีตที่ผ่านมา กฎหมายระหว่างประเทศให้เอกสิทธิ์ และความคุ้มกันกับประมุขของรัฐ, ประมุขของรัฐบาล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นตัวแทนของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้รับเอกสิทธิ์ และความคุ้มกันในเรื่องความคุ้มกันจากเขตอำนาจศาลทั้งทางอาญา และทางแพ่ง ประมุขของรัฐ หรือประมุขของรัฐบาล จะไม่ถูกดำเนินคดีในรัฐต่างประเทศ ทั้งในการกระทำอันเป็นการกระทำในกิจการของรัฐ และการกระทำอันเป็นการกระทำในกิจการส่วนตัว เช่นนี้จึงถือได้ว่า ประมุขของรัฐ หรือประมุขของรัฐบาล ได้รับความคุ้มกันแบบเด็ดขาด ไม่ว่าจะประมุขของรัฐ หรือประมุขของรัฐบาล จะกระทำการไปในทางที่เกี่ยวกับกิจการของรัฐ หรือการกระทำอันมีลักษณะเป็นกิจการส่วนตัวของเขาเอง ซึ่งเขาจะได้รับตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ ซึ่งนานาประเทศถือปฏิบัติกันมาจนกลายเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ เปรียบเทียบกับกับตัวแทนทางการทูต จะได้รับเอกสิทธิ์ และความคุ้มกันทางการทูตเช่นเดียวกับประมุขของรัฐ โดยในอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ.1961 บัญญัติในเรื่องเอกสิทธิ์ และความคุ้มกันทางการทูตไว้ ในหลักเรื่องความละเมิดมิได้ในตัวบุคคล แต่ต่อมากฎหมายระหว่างประเทศเห็นว่าการกระทำอันเป็นกิจการส่วนตัวของประมุขของรัฐ หรือผู้แทนทางการทูตนั้นไม่สมควรได้รับความคุ้มกัน จึงเริ่มมีการจำกัดการใช้ความคุ้มกันกับการกระทำอันเป็นกิจการส่วนตัวของประมุขของรัฐ หรือผู้แทนทางการทูต ดังนี้เกิดปัญหาในเรื่องความคุ้มกันที่กฎหมายระหว่างประเทศให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังเช่นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ว่าเขาจะได้รับ ความคุ้มกันแบบเด็ดขาด เทียบเท่าประมุขของรัฐ หรือประมุขของรัฐบาลหรือไม่ เนื่องจากไม่มีปรากฏทั้งในทางลายลักษณ์อักษร และในทางปฏิบัติของรัฐว่า ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจะได้รับความคุ้มกันแบบเด็ดขาด (Absolute Immunity) จากการกระทำ ในขณะที่ดำรงตำแหน่ง ทั้งปรากฏต่อมาในเรื่องการจำกัดความคุ้มกันในการกระทำ อันเป็นความผิดอาชญากรรมระหว่างประเทศ ของผู้ดำรงตำแหน่งประมุขของรัฐ หรือประมุขของรัฐบาล ว่าประมุขของรัฐ หรือประมุขของรัฐบาลไม่สามารถอ้างความคุ้มกันจากการกระทำอันเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศได้ ยิ่งกว่านั้น ยังอนุญาตให้รัฐอื่นใช้เขตอำนาจศาลในการดำเนินคดีในความผิดฐานอาชญากรรมระหว่างประเทศกับผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง อย่างเช่น ประมุขของรัฐบาลได้อีกด้วย จึงเกิดเป็นปัญหาว่า ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทำผิดกฎหมายอาชญากรรมระหว่างประเทศนั้น เขาจะสามารถอ้างความคุ้มกันจากเขตอำนาจศาลของรัฐอื่นในการกระทำความผิดอาชญากรรมระหว่างประเทศได้หรือไม่ เนื่องจาก

ไม่ปรากฏหลักกฎหมายระหว่างประเทศอันเป็นลายลักษณ์อักษร หรือแม้แต่ตามหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศในทางปฏิบัติเลย ดังนั้นจึงต้องศึกษาหาแนวปฏิบัติจากคำพิพากษาของศาล ซึ่งตามข้อเท็จจริงที่กล่าวมา คำพิพากษาคดี Arrest Warrant ปี 2002 เป็นคดีหนึ่งที่มีข้อเท็จจริงตรงกับข้อเท็จจริงตามข้างต้น และเป็นคดีที่มีการถกเถียงกันอย่างมากในคำตัดสินของศาล

กรณีคำพิพากษาในคดี Arrest Warrant นี้ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) วินิจฉัยในประเด็นเพียงว่า การที่เบลเยียมออกหมายจับต่อ นาย Abdulayeh Yerodia Ndombasi เป็นการฝ่าฝืนหลักล่วงละเมิดมิได้ในตัวบุคคล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นการกระทำอันขัดกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ จึงพิพากษาให้เบลเยียมถอนหมายจับที่ออกต่อ นาย Abdulayeh Yerodia Ndombasi จึงอาจอนุมานจากคำพิพากษาในคดีนี้ได้ว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาจได้รับความคุ้มกันแบบเต็มที่ (Full Immunity) หรือความคุ้มกันเด็ดขาด (Absolute Immunity) จากเขตอำนาจศาลของรัฐอื่น แม้แต่ในการกระทำอันเป็นความผิดอาชญากรรมระหว่างประเทศร้ายแรงก็ตาม โดยศาลให้เหตุผลเพียงว่า ไม่มีกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศในแสดงให้เห็นว่ามีข้อยกเว้นที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจะไม่สามารถได้รับความคุ้มกันเด็ดขาดจากเขตอำนาจของรัฐอื่น แต่ประเด็นที่ว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสามารถอ้างความคุ้มกันกับการกระทำอาชญากรรมระหว่างประเทศได้ด้วยหรือไม่ศาลไม่ได้กล่าวถึง ทั้งที่ควรจะกล่าวถึงเพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติของนานาประเทศในกรณีอื่นต่อไป ซึ่งไม่เพียงผู้พิพากษาบางท่านในคดีที่ได้ทำความเห็นแย้งไว้ในประเด็นคำพิพากษาที่ศาลตัดสิน แต่นักกฎหมายในทางระหว่างประเทศหลายท่านก็ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาในคดีนี้

จากการศึกษาวิธีพิจารณาคดีของศาลอาญาระหว่างประเทศ (ICC) อาจพิจารณาเห็นความแตกต่างว่า ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ไม่มีตัวบทกฎหมายในวิธีพิจารณาคดีในเรื่องอาชญากรรมระหว่างประเทศโดยเฉพาะ ดังเช่นศาลอาญาระหว่างประเทศ (ICC) ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศโดยตรง ซึ่งหากคดี Arrest Warrant ได้ถูกนำขึ้นสู่ศาลอาญาระหว่างประเทศ คำพิพากษาในคดีนี้อาจเปลี่ยนไปเป็นอีกแนวทางหนึ่งก็เป็นได้ เพราะปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่ในสังคมโลก ได้ตระหนักถึงความสูญเสียอันเป็นประโยชน์ส่วนรวมของการก่ออาชญากรรมระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น การที่บุคคลจะก่ออาชญากรรมระหว่างประเทศโดยอาศัยอำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ในการอ้างความคุ้มกัน ก็จะถูกจำกัดมากขึ้น

สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ การวิเคราะห์ปัญหาจะนำความคิดเห็นของทั้งผู้พิพากษาในคดีเอง และนักกฎหมายระหว่างประเทศบางท่านมาชี้ให้เห็นถึงเหตุผลตามกฎหมายในการตัดสินคดีนี้ โดยมุ่งที่จะให้เห็นถึงหลักการ และกฎเกณฑ์ในการปรับใช้กฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องความคุ้มกันกับกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ให้เห็นถึงปัญหาในความขัดแย้งกันของกฎหมายระหว่างประเทศทั้งสองหลักนี้ ซึ่งไม่มีหลักกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร จึงต้องใช้หลักในเรื่องกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ อันเป็นแนวปฏิบัติมาปรับใช้ เกิดปัญหาในการตีความกฎหมายอื่นไม่ตรงกันของหลายฝ่าย ซึ่งสิ่งสำคัญในเรื่องนี้ก็คือ เราควรจะให้ความสำคัญกับน้ำหนักในผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดเพียงบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเดียว

การศึกษาวិเคราะห์ประเด็นต่างๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้ทราบว่าหลักกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องความคุ้มกัน แม้จะให้เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีตำแหน่งระดับสูงของประเทศ แต่ก็ควรมีขอบเขตจำกัดในการอ้างใช้ความคุ้มกันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเทียบกับหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ อันมีวัตถุประสงค์ในการรักษาความสงบ สันติสุขของประชาคมโลก อันเป็นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงการขัดแย้งกันของหลักกฎหมายระหว่างประเทศสองหลัก เกิดปัญหาในเรื่องการชั่งน้ำหนักความสำคัญของหลักสองหลักนี้ (ถึงแม้ว่าศาลจะได้วางแนวตัดสินในคดีนี้ อันเป็นแนวทางในการตัดสินคดีที่ตามมาต่อไป) แต่ในอนาคตอาจมีข้อเท็จจริงเกิดเป็นคดีอื่นต่อๆ มา ทำให้แนวคำพิพากษาถูกกลับเป็นอีกแนวทางหนึ่งก็เป็นได้

Abstract

In the past, international laws granted Head of State and Government privileges and immunity under jurisdiction of court for both criminal and civil cases to enhance their effective roles as a representative of State. That is to say Head of State and Government shall not be liable to any prosecution in foreign states caused by their acts for state or personal affairs. In other words, throughout their posts, Head of State and Government shall be entitled to absolute immunity regardless of their acts. This norm had long been adopted in many countries until it finally became customary international law. Likewise, diplomatic representatives shall be entitled to the same immunity as evidenced in the Vienna Convention on Diplomatic Relations 1961, in which privileges and diplomatic immunity regarding prohibition of human rights violation are stated. However, Head of State or diplomatic representatives' acts for personal affairs were later deemed undeserved for immunity. Thus, immunity for Head of State or diplomatic representatives who perform their acts for personal affairs has from then been limited. Then, the problem concerning state official's immunity granted by international laws occurred. The question is whether state officials like Minister of Foreign Affairs should be granted absolute immunity like Head of State or Government since states have no written or practical evidence saying Minister of Foreign Affairs shall be entitled to absolute immunity for their acts committed during their posts. In addition, the issue concerning limitation of immunity for Head of State or Government committing international crimes was raised. Meanwhile, other states can conduct prosecution against state's high ranking officials such as Minister of Foreign Affairs who commits international crime under universal jurisdiction. The problem is whether high ranking officials such as Minister of Foreign Affairs can claim immunity under other states' universal jurisdictions in case of international crimes since practical written international law or customary international law has not yet been found. Therefore, court verdicts need to be studied as guidelines. A good example for the discussion is the verdict of Arrest Warrant Case in 2002 which bears the same facts as the aforementioned case and is very controversial.

According to the Arrest Warrant Case, International Court of Justice (ICJ) decided that Belgium's issuance of an arrest warrant against Mr. Abdulayeh Yerodia Ndongbasi was regarded as human rights violation. In other words, it was against international laws. Consequently, ICJ requested that Belgium withdraw the arrest warrant against Mr. Abdulayeh Yerodia Ndongbasi. Therefore, it can be inferred from this case that Minister of Foreign Affairs could receive full immunity or absolute immunity under jurisdictions of other states even in the case of severe international crimes. The court justified that there was no customary international law mentioning an exception of immunity for Minister of Foreign Affairs under jurisdictions of other states. Nonetheless, whether Minister of Foreign Affairs

can claim immunity in case of international crimes was not mentioned by the court despite the fact that it should have been mentioned to be a guideline for other countries dealing with similar cases. Besides some judges involved in this case, many international lawyers also disagreed with the court verdict.

The study of International Criminal Court (ICC) procedure shows the difference between ICJ and ICC in that ICJ has no specific legal provision for international crime procedure while ICC has. If Arrest Warrant Case had been conducted at ICC, the verdict might have reversed. As most of the countries in the world realized more about public losses caused by international crimes, immunity for high ranking officials committing international crimes will be limited.

In this thesis, problem analysis is conducted by bringing up opinions of Arrest Warrant Case judges and some international eminence of the professor in order to show rationales behind this case's verdict in a legal sense. It is aimed at explaining principles and rules for implementing international laws regarding immunity and international humanitarian law. Another purpose is to show the contradiction between these two laws which have not yet formally been written, leading to the implementation of customary international law and different interpretations of other laws by many groups of people. The crucial point is we should focus on public interest rather than personal interest or just one group of people.

The study of various points indicates that immunity for high ranking officials should be limited, especially when compared to international humanitarian law aimed at creating world peace. Furthermore, this thesis reveals the contradiction between the two kinds of international laws, causing difficulties in measuring their importance (Although courts use this case's verdict as a guideline for following cases). However, new facts could be found in the future, which might totally reverse the verdict.